

Une fois sur cette voie il a pu comprendre la religion de la douleur, le Christianisme véritable, interpréter la Bible comme aurait fait un Lollard, retrouver le Christ éternel présent aujourd'hui comme autrefois, aussi vivant dans un cellier ou une auberge de Hollande que sous le soleil de Jérusalem, le Consolateur et le Guérisseur des misérables, seul capable de les sauver, puisqu'il est aussi pauvre et encore plus triste qu'eux" Cf. TAINÉ, Philosophie de l'art (niet te verwarren met zijn Phil. de l'art dans les Pays-Bas). Paris 1865. p. 71 v. v.

⁷⁹⁾ TRAHNDORFF, Aesthetik. Berlin, Mauser. 1827. II. 262. Cf. HARTMANN, Stellung der Baukunst im System der Künste, in zijn Aesthetik. Leipz. 1888. I. 473. Ook over onze stadhuizen en particuliere woningen wordt hier niet met onderschatting heengegleden; maar, hoe hoog men ook den roem van onze hollandsche bouwmeesters stelle, altoos komen ze achter Europa en onze schilders gingen Europa voor.

⁸⁰⁾ MOTLEY in zijn Rise of the Dutch Republik. London. Beeton, 1859. Part. II. Ch. VII (ad annum 1572). p. 251, geeft een ontzettende schildering van de plundering van Mechelen, na de inneming van Bergen door de Noircarnes, waarbij de Roomsche soldaten van het Spaansche leger erger in de Roomsche kerken huishielden, dan de ruwste Geus ooit deed, en schrijft dan: „The iconoclasts of 1566 had destroyed millions of property for the sake of an idea, but they had appropriated nothing. Moreover they had scarcely injured a human being; confining their wrath to graven images. The Spaniards at Mechlin had spared man nor woman. . . . All the churches, monasteries, religious houses of every kind, were completely sacked. Every valuable article which they contained, the ornaments of the altar, the reliquaries, chalices, embroidered curtains, and carpets of velvet or damask, the golden robes of the priest, the repositories of the host, the precious vessels of Chrism and extreme unction, the rich cloaking and jewelry adorning the effigies of the Holy Virgin, all were indiscriminately rifled by the Spanish soldiers . . . In brief all the horrors which had been committed by the iconoclasts in their wildest moments, and for a thousand part of which enormities heretics had been burned in droves, were now repeated in Mechlin by the special soldiers of Christ, by Roman Catholics who had been sent to the Netherlands to avenge the insults offered to the Roman Catholic faith.”

⁸¹⁾ In schier alle Duitsche bladen wierd het ongemeene succes, dit jaar door onze schilders te München behaald, toegeschreven aan hun terugkeer tot het type onzer groote schilderschool uit de 17^e eeuw.

⁸²⁾ Wie in de stukken van Jan Steen dusver niets zag dan dartele kapriolen en stuitende kroegtafereelen, bezag ze niet met het kunstenaarsoog. Ongetwijfeld is zijn teekening naar het leven. Zooals hij de ruwe klanten teekent, zoo heeft hij ze in levenden lijve in zijn herberg te Delft bij het bier of bij den wijn zien zitten. Maar in en achter die nabootsing is meer: Een hand, die u een spiegel voorhoudt, en daarbij in den toon van den humor, de vraag doet: wat u dunkt? of er in de trekken van dien dronkaard niet iets is, dat boven den roes uitgaat? Slechts is het jammer, dat de meeste stukken van Jan Steen in Engeland zijn. De klei-